

Список використаних джерел:

1. Біблія або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Київ : Українське біблійне товариство, 2002. 1296 с.
2. Антонєць М. О., Антонєць О. А. Вплив родових поселень на розвиток селитебних територій. *Становлення механізму публічного управління розвитком сільських територій як пріоритет державної політики децентралізації* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 28-29 листопада 2019 року). Житомир : ЖНАУ, 2019. С. 24–27.
3. Денисик Г. І., Кізюн А. Г. Селитебні ландшафти: терміни і поняття, їх суть та правомірне використання. *Наукові записки Вінницького педагогічного університету. Географія*. 2011. Вип. 22. С. 5–9.
4. Калініченко О. А. Декоративна дендрологія. Київ : Вища школа, 2003. 199 с.
5. Красовський В. В. Участь Хорольського ботанічного саду в збагаченні біорізноманіття Лісостепу України субтропічними видами плодових та лікарських рослин. *Лікарські рослини традиції та перспективи досліджень* : матеріали IV Міжнар. наук. конф. присвяченої 140-річчю з дня народження П. І. Гавсевича (Березоточа, 13–14 червня 2019 року) / ДСЛР ІАП НААН. Київ : Компринт, 2019. С. 31–34.
6. Красовський В. В., Черняк Т. В., Антонєць М. О., Антонєць О. А. Відмінність зразків *Zizyphus jujuba* mill. у колекції Хорольського ботанічного саду. *Вісник ПДАУ*. 2022. № 1. С. 90–95.
7. Черкас В. М. Автограф на землі : фотоальбом. Полтава : ТОВ «Сімон», 2013. 288 с.

ІНТРОДУКЦІЯ ЛИСТОПАДНИХ МАГНОЛІЙ У КОЛЕКЦІЇ ДЕНДРОФЛОРИ КРИВОРУДСЬКОГО ДЕНДРОПАРКУ

Бабарика В. Г.

КУ ПЗФ Дендропарк «Криворудський» Полтавської обласної ради

Екологічний об'єкт цікавий відвідувачам тоді, якщо він постійно розвивається. Дендрологічний парк відрізняється від інших екологічних установ тим, що його основним завданням є збереження і постійне збагачення колекції дендрофлори. Одним із напрямків є інтродукція екзотів. Це дуже складна справа, але вона варта постійної копіткої роботи по досягненню мети.

Екзоти є обов'язковою компонентою дендропарку. Вивчення екзотичних рослин, які представлені у колекції Криворудського дендропарку, дає можливість вирощувати їх в умовах

нашого регіону і ділитися досвідом з паркобудівниками та аматорами. Хто хоче здивувати відвідувачів – садить екзот. Вирощування кожної з них – ціла історія. Набираємося терпіння: підживлюємо і пересаджуємо; кутаємо на зиму і тримаємо у контейнерах; вивчаємо технологію вирощування в різних інформаційних джерелах і боремося з хворобами і шкідниками.

Колекція дендрофлори Криворудського дендропарку складається з 325 видів, форм і сортів. За видовим складом 85 % інтродуковані рослини. Екзоти це такі рослини, які не просто мають природний ареал у іншій країні чи континенті, а мають незвичну декоративність: листя, квітів, плодів, форми. Відвідувачам подобаються ці рослини. Вони хочуть дізнатися більше інформації про їх особливості. У парку розпочато проєкт «Музей живого дерева». На етикетці записано основні відомості про рослину і нанесено QR-код по якому можна дізнатися більше інформації.

Наші дослідження спрямовані на найбільш яскравих представників екзотів. Такими є магнолії. Є у колекції дендрофлори *Magnolia kobus*. Офіційно вона визнана першою магнолією на Полтавщині (1960 рік посадки). Вона має гарний річний приріст, постійно квітує, періодично має плоди. Почали вивчати її біологічні властивості. Бутони на квітування вона закладає у вересні. Вони не підмерзають, чекають свого часу до весни. У квітні з'являються білі запашні квіти на гілках без листя. Чому мало плодів? З цим питанням зверталися до вчених, котрі розуміються на магноліях. Вони притримуються думки, що це одна особина і немає перехресного запилення. У нас є велике бажання поповнити колекцію магнолій. Кілька спроб не привели до успіху. Закутували на зиму, боролися із шкідниками, поливали, підкислювали. Деякі дають малий річний приріст, інші рано скидають листя на зиму, кілька маленьких саджанців і зовсім не вижили. Пробували повторити успішну роботу ініціатора створення нашого дендропарку Лопату Сергія Марковича, який з насінини, присланої з Прибалтики, виростив красуню магнолію. У 2010 році зібрали насіння *Magnolia Kobus*. Зразу заклали на стратифікацію, бо при пересиханні схожість насіння лише 5%. Насіння проросло у холодильнику, висадили акуратно у контейнери. Рослина стала рости. Так як контейнери були малі, вирішили їх пересадити у більші. І тут ми допустилися помилки. Деякі паростки відділилися від насінини і загинули. Вдалося виростити одну рослину. Їй 11 років. Росте дуже повільно. Магнолія кобус вважається морозостійкою, але починає квітувати на 15-20 рік. Чекаємо. Доросла магнолія зацвіла на 17 рік.

Сажали саджанці інших видів і сортів. Найкраще зарекомендувала себе *Magnolia stellata* (зірчаста). Улюблена магнолія японців. Цей компактний кущ зустрічає весну одним із перших рясним квітуванням. Наша магнолія ще немає рясного цвітіння, але розкриті білі квіти як справжні зірки вкривають кущ до появи листя. Придбана вона у розсаднику

декоративних кущів «Осокір» (с. Лазірки). Деякі вчені вважають магнолію зірчасту карликовою багатопелюстковою формою магнолії кобус.

Одна із найбільш відомих магнолій *Magnolia x soulangiana*. Це гібрид магнолії оголеної та магнолії лілієквіткової. Офіцер наполеонівської армії Етьєн Суланж-Бодє після поразки під Ватерлоо у 1815 році залишив службу і присвятив своє життя вирощуванню цінних рослин. Поблизу Парижа організував Королівський інститут садівництва. У 1820 році він запилив магнолію оголену пилком магнолії лілієквіткової і отримав чудовий новий гібрид з дивними пурпурово-білими квітами, який назвав магнолія Суланжа. Цей гібрид дав багато декоративних форм з великими рожевими, червоними, пурпуровими квітами. Ми маємо у колекції *Magnolia x soulangiana* 'Alexandrina'. На ній цього року було кілька квіток. Ми їх добре вивчили і порівняли з описом. Квітка має 9 пелюсток. Усередині вони білі, а зовні рожеві з пурпуровими стрічками. Цвіте на наприкінці квітня разом з появою листків. Квітує кілька тижнів. У кінці серпня заклала бутони для майбутнього квітування. Доречі, з насіння одного екземпляра магнолії Суланжа можна отримати рослини з різним кольором квітів. Відбувається розщеплення ознак. На сьогодні відомо більше 50 різних чудових форм магнолії Суланжа.

Магнолії потребують особливої уваги. Найбільшу колекцію магнолій в Україні зібрано у Ботанічному саду ім. академіка О.В.Фоміна. Вона налічує 65 видів, гібридів і форм. Куратором їх є Роман Миколайович Палагеча. Нам пощастило зустрітися з ним у Криворудському дендропарку восени 2021 року. Науковець познайомився з нашою мініколекцією дендрофлори. Вказав нам на помилки при вирощуванні магнолій, надав рекомендації при вирощуванні і весною передав десяток саджанців. Це були відомі нам магнолії і нові види для нас. Ми висадили їх згідно рекомендацій. Великі ямки заповнили кислим ґрунтом і постійно мульчуємо хвоєю. Магнолії потребують постійного поливу. А ще вони не люблять прямого сонця. Бажано притінити їх у другій половині дня. За перший сезон ми мали успіхи. *Magnolia obovate* (оберненояйцеподібна) дала річний приріст 37 см і цього року – 36 см. Має великі листки. Вони мають довжину 50 см. Роман Миколайович пояснив нам, що Лопата С.М. дуже вдало посадив магнолію кобус. Вона захищена з півночі ялинами і ялицями. Не підмерзає. Ми скористалися його порадою і висадили молоді саджанці поруч. Кілька саджанців, подарованих Палагечою Р.М. дали гарний річний приріст. Будемо продовжувати їх доглядати, вивчати особливості їх вирощування. Враховуючи свої помилки, плануємо весною пересадити деякі магнолії. Плануємо посадити нові екземпляри. «Цвіте магнолія розкішно – немов радіє цілий світ» (Г. Чубач).

Висновок і порада: перш ніж садити магнолії, слід вивчити її біологічні особливості, знайти потрібне місце і набратися терпіння для постійного догляду.

Список використаних джерел:

1. Байрак О.М. та ін. Парк, посаджений з любов'ю. Полтава : Дивосвіт, 2016. 200 с.
2. Байрак О. М., Самородов В. М. Парки Полтавщини. Полтава : Верстка, 2004. 274 с.
3. Коршук Т. П., Палагеча Р. М. Магнолії. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2007. 208 с.

ПРИРОДНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ ДЕРЕВНИХ ТА КУЩОВИХ ПОРІД ДЕНДРОПАРКУ "УСТИМІВСЬКИЙ"

Білик О.М.

Харченко Ю.В., кандидат сільськогосподарських наук

Устимівська дослідна станція рослинництва

Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

Відновлення деревних рослин в насадженнях дендрологічних парків має на меті підтримання оптимального рівня кількості місцевих та інтродукованих видів, постійності композицій садово-паркових пейзажів. Основними методами підтримки чисельності інтродуцентів, і відповідно постійності видового складу є штучне та природне відновлення. Їх мета – компенсація дефіциту чисельності деревних рослин, що виник в результаті природного випадку.

Аналізуючи видовий і віковий склад деревних насаджень Устимівського дендропарку було виявлено, що на ділянках парку чітко простежується тенденція зростання чисельності листяних порід за рахунок самовідновлювання і зменшення кількості хвойних [1]. Як показав аналіз, в умовах розвинутих фітоценозів дендропарку, дещо складно підтримувати видовий склад на певному рівні, а тим паче збільшувати чисельність деревних рослин, які не здатні в умовах парку, до самовідновлення.

За нашими спостереженнями властивість відновлюватися природним шляхом має більшість видів, що зростають у парку. Це вказує на досить високий рівень їх акліматизації та адаптації до умов зростання. Види з високим рівнем природного відтворення часто домінують у парковому ценозі. Це призводить до того, що штучне поновлення нечисленних видів у цих умовах виявляється практично нездійсненним, якщо не вдається до істотного скорочення чисельності домінантів. Прагнення зберегти парковий генофонд, а отже, забезпечити довговічність парку, неминуче веде до необхідності вносити певні корективи у сформовані композиції [3].